

CASA - LAITMOTIV ÎN POEZIA BLAGIANĂ

Maria Dorina PAȘCA

Abstract

Like time, the house appears as a motif in Blaga's poetry, representing at a given time, the whole universe we refer and report to. Thus, in the poems submitted to our attention, the house personalizes the universe where the poet leaves forms from his spiritual matrix. In this context, the house becomes: alive, thinks, prays, cries, lives the love and cries the weakness, but always remains a landmark, a place of returning into the memories and beyond, giving in time, safety and stability and also becoming, the beginning of infinity and universality perception.

Keywords: house, word, love, spiritual matrix, universality.

Pentru cei mai mulți dintre noi, *casa* reprezintă *tot universul* la care ne referim și raportăm, incluzând în matricea sa spirituală:

- singurătatea;
- familia;
- vatra;
- punctul de reper;
- iubirea;
- căminul;
- locul sacru.

iar enumerarea ar putea continua, important este ca reperarea unui *loc* la care facem întotdeauna trimitere, să se poate identifica, după părerea noastră, însăși cu existența, ca ființă a omului, în trecerea sa spre nemurire.

De aceea:

- identitatea;
- apartenența;
- stabilitatea;
- acceptarea;

se pot adăuga celor enumerate anterior, ca fiind pilonii prin care *construcția umană a casei* își desăvârșește lucrarea sacralității asupra sufletului nostru.

În acest context, ca act premergător al faptului că ne putem identifica fiecare dintre noi cu însăși *casa ce suntem*, similitudinea cu ceea ce Paulo Coelho descria în *Zahir* (2005), este dintr-un anumit punct de vedere, semnificativă: „Și catedrala rezistă, și deodată, în mijlocul naosului, înțeleg ceva extraordinar: catedrala sunt eu, e fiecare dintre noi. Creștem, ne schimbăm, ne descoperim, slăbiciunile pe care trebuie să le corectăm și nu alegem totdeauna cea mai bună soluție, dar în pofida acestor lucruri, mergem înainte, încercând să ne păstrăm verticalitatea, corect, astfel încât să cinstim nu pereții, nu ușile, nici ferestrele, ci spațiul în care adorăm și venerăm tot ce ne este scump pe lume.

Da, suntem o catedrală, nu încape nici o îndoială. Dar, ce se ascunde în spațiul din catedrala ascunsă?”

Și astfel, ajungem a identifica elemente ale personalității casei, pornind de la faptul că după Gibson (1998), ea simbolizează familia, protecția și stabilitatea, un refugiu personal față de lumea exterioară.

Fiind totodată un loc în care *masca* poate fi eliminată pentru a elibera adevăratul nostru *eu*. C. Jung, adaugă, identificând *casa* ca simbol al binelui, ajungând a face corelații analoage între:

- a) – etajele = diferite nivele ale gândirii;
- b) – încăperile de la subsol = inconștientul;
- c) – camera de zi = căminul inconștientului;
- d) – bucătăria = locul transformărilor;
- e) – etajele superioare = aspirații și spiritualitate;
- f) – scările = legătura psihică dintre toate componentele casei;

toate componentele casei, chiar dacă, cele mai multe culturi, o consideră un model al

- lumii;
- cosmosului;
- corpului omenesc.

Și toate aceste *identități ale casei*, din punct de vedere psihologic, se metamorfozează în poezia blagiană, primind girul lait-motivului, alături de cel al timpului, al vieții, sau/și al eului însuși.

Astfel, Lucian Blaga, face trimitere în poezia sa la casă, personalizând în timp, casa mea, găsind-o ca lait-motiv în creații ca:

- *Către cititor* (1924) – apărută în vol. „În marea trecere”, 1924, Cluj
- *Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea* (1923) – apărută în vol. „În marea trecere” (1924) Cluj
- *Sat natal* (1931) – apărută în vol. „La cumpăna apelor” (1933), Sibiu
- *Estorii* (1938) – apărută în vol. „La curțile dorului” (1938), București
- *Pod peste Mureș* (1963) apărută în vol. „Vârsta de fier” (1940 – 1944)
- *Inscripție pe-o casă nouă* (1962) apărută în vol. „Ce aude unicornul”.

În cele șapte poezii blagiene, *casa* personalizează universul cuvintelor în care poetul lasă forme din matricea sa spirituală. *Casa* devine vie, gândește, se roagă, plânge, trăiește iubirea și plânge neputința, dar rămânând întotdeauna, un punct de reper, un loc al reîntoarcerii în amintiri și nu numai dând în timp, siguranță și stabilitate, devenind începutul perceperii infinitului și universalității.

Astfel, în poezia *Către cititor* (1924) cu care se și începe vol. „În marea trecere”, poetul face de la bun început o delimitare strict personală despărțind parcă apele, spunând în primul vers:

„Aici e casa mea. Dincolo soarele și grădina cu stupi.”

Această sacrală delimitare, duce gândul poetului cât și întreaga sa ființă spre dorința și necesitatea de *apartenență* și mai departe de *proprietate morală, de tabu* „Aici e casa mea”,

accentul fiind pe aici. Căci *dincolo*, e un alt *al meu*, unde te pot lăsa să intri, să vezi, să vorbești, să te uiți și să te minunezi, așteptând să-ți apun despre „marea trecere.”

Și chiar dacă cuvintele sunt lacrimi a celor ce sunt și-a celor ce vor voi a veni, toate se regăsesc în taina trecerii, într-un singur loc, acolo unde poetul spune *aici e casa mea*, adică, la toate acestea am și dau îngăduință, dar unde delimitează o anumită detașare, față de neimplicarea în metamorfoza matricei spirituale, spunând:

„*Aici e casa mea. Dincolo soarele și grădina cu stupi
Voi treceți pe drum, vă uitați printre gratii de poartă
Și așteptați să vorbesc. – De unde să-ncep?*”

Accentul „*a mea*” subliniază, de ce nu, o anumită subtilitate afectivă, intimitatea fiind intangibilă. Acest *a mea*, de fapt, *casa mea*, își are rădăcinile în același pământ pe care este și grădina cu stupi, dar de fapt, ea e dincolo, cu soarele, *aici fiind doar casa mea*. Poetul nu este egoist ci dorește a avea un punct de reper palpabil *aici*, *casa* fiind fortăreața, cetatea, visul și taina sa ascunsă, însăși smerenia cuvintelor sale care uneori sunt lacrimi – chiar dacă, mulți trec peste drum, văzându-l și auzindu-l, el fiind de neatins căci, sacru rămâne ceea ce-i aparține pentru totdeauna „*casa mea*”.

Și chiar dacă-și dorește și stabilește cu atâta strășnicie, proprietatea în poezia *Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea* (1923), poetul nu mai dorește a avea casa depărtată de restul, ci din contră, însuflețită, nemaivăzând rostul tălmăcirii și răstălmăcirii înțelesurilor ce rămân mari neînțelesuri. De fapt, poetul, *nu dorește* a rămâne singur, chiar dacă are casa sa, știind că totul se rostuește într-o formă sau alta. Astfel:

„Am înțeles păcatul ce apasă peste *casa mea*
ca un mușchi strămoșesc.”

se constituie în mintea poetului ca o „mânie” celestă ce stă în singurătate perpetuă dată de mușchi strămoșesc, transferul emoțional fiind evident.

Înțelegând păcatul, poetul caută șansa *de a nu rămâne singur* și de aceea el cere:

„Dă-mi mâna ta trecătorule, și tu care mergi,
și tu care vii.

Toate turmele pământului au aureolă sfinte
peste capetele lor.

Astfel mă iubesc de-acum:

unul între mulți,

și mă scutur de mine însumi

ca un câine, ce-a ieșit dintr-un rău blestemat.

Sângele meu vreau să curgă pe scocurile lumii

să-nvârtă roțile

în mori cerești”

nevoia *apartenenței* devenind stringentă astfel, privind din prisma psihanalitică „ușa și ferestrele casei s-au deschis pentru a face legătura cu ceilalți”, verdictul reușitei dându-l chiar poetul „Sunt tremur de fericire”.

Continuând periplul emoțional al apartenenței, siguranței și stabilității în poezia *Semne* (1923), poetul întrezărește o anumită instabilitate a neputinței de a învinge din nou în fața unor „semne de plecare”, de aceea, încearcă să se delimiteze de tot și de toate, protejându-se:

„Mi-am pecetluit cu ceară *casa*”

nelăsând la jocul și voia sorții, păcatul lumesc al întinării, stabilind reguli ce nu îngăduie: nici treceri pe uliți, nici adiere de om făcând ca podurile să tacă, iar

„Din clopote avântul va cădea.”

Ferindu-și și pecetluindu-și cu ceară casa, poetul pare a fi coconul ce așteaptă un alt semn, casa fiindu-i adăpost și nou destin, chiar dacă, în răutatea semnelor:

„aici *casele* au încercat cândva

Să ucidă pe copii omului”,

negarea iubirii și frustrarea neputinței, dezvăluie o altă *mască* pe care *casa mea* (a poetului) o poate lua, atacându-i temelia gândului său și a cetății sale.

Și cu toate acestea, poetul se reîntoarce pentru a-și regăsi matricea spirituală aflată ca întotdeauna în satul natal, poezia *Sat natal* (1931) identificând-o.

Poetul se raportează la *casa sa* prin prisma celorlalte, schimbarea și neprevăzutul luându-l prin surprindere, punându-i astfel în pericol siguranța, stabilitatea, reperul și iubirea *casei*:

„Totul cât de schimbat! *Casele* toate sunt mult mai mici

decât le-a crescut amintirea

Lumina bate altfel în zid, apele altfel în țărnm.

Porți se deschid să-și arate uimirea”.

Dar, precum amintea și C. Jung referitor la *perceperea casei*, realul și irealul transpuse în amintire au alte coordonate, iar totul este supus schimbării ceea ce îngăduie schimbarea casei, lăsând porțile deschise să-și arate uimirea spre lumea cognoscibilității, necesară înțelegerii atât a momentului revenirii spre matricea spirituală, cât și a raportării sale personale la aceasta, știind că încă:

„ceasul meu fericit, ceasul cel mai fericit

încă nu a bătut. Ceasul așteaptă

subt ceruri cari încă nu s-au clădit”,

așteptarea aici fiind înțeleasă ca pe cunoașterea de sine, în accepția acceptării *casei*.

În poezia *Estoril* (1938) – poetul dă culoare *casei*, pornind de la alb și ajungând la sofran. Personalizarea cromatică a *casei* stabilește evoluții emoționale care tind a apropia suflete.

Peisajul marin accentuează simțirea zilei, „îmblânzind” staticul ce prinde în secvențe fotografice pacea. Dintre toate totuși.

„*Timpul* ce iese din *casă*,

cât de ușor l-ai putea prinde iar

să-l reții cu un fir de mătase”,

codifică trecerea spre neant a clipei ce simte că aparține **casei** și care, pornită în timp, aduce eternitate acesteia prin:

„Casele care cresc în pădurea de pini
albe sau ca șofranul,
lucind pe coline.”

Aici, identitatea dată de poet *casei sale* certifică trecerea timpului care, nemaifiind locuitor, iese și nu rămâne prins în fire de mătase fiind efemer precum neatinsul gând al iubirii neîmpărtășite.

Pod peste Mureș (1963) este momentul în care poetul trece peste *pragul casei* făcută pod între malurile apei. *Casa* pare a fi o mare trecere a celor ce-și caută drumul, înnoindu-l sau lăsându-l vechi, precum neîmplinitul gând.

Podul ajunge *casă* între maluri, iar *casa* cu ieșiri de pod, totul nefăcând decât să lase mișcarea să se producă, lipsind punctul de reper, chiar dacă, *pragul* poate sfârși în drum:

„La vad, un pod de lemn, cu acoperișul de șindrilă,
lung cât o uliță de sat,
...câte au trecut
pe el ca printr-o casă, lungă, dreaptă casă,
ca printr-o casă la al cărei prag
sfârșește drumul, ca să iasă
la celălalt capăt iarăși drum, drum vechi în lume
precum pravila îl vrea – lăsat în voie să pornească.”

identitatea poetului fiind precară, lăsând loc mișcării încă nesigure să-și găsească timpul și cadența.

Și la toate acestea, în *Inscripție pe-o casă nouă* (1962), poetul își regăsește ritmul, identificând locul sacru prin regăsirea tainei începutul și-a familiei, purtând lumina matricei spirituale, în stabilirea liniștii casei sale noi.

Nemișcarea îi dă siguranța așteptării, făcând din nimicurile casei percepția sa ritualică, avansând astfel ideea perpetuării și însemnării locului, personalizând însăși clipa de a te simți bine acasă.

Întreaga poezie atinge apogeul identității unei case noi ce prinde în esența matricei sale, existența însăși:

„Toate stau la locul lor,
stă paianjenul în plasă,
ca-ntr-o lume de mătase.
Nu-l încercă nici un dor
Din ocolul lui să iasă.

Toate stau la locul lor:
piatră, floare și ulcior
vatră și amnar și iască.
Asta-i legea tuturor:

Zări să-și facă din pridvor,
să se simtă bine-acasă”

binecuvântarea venind din ultimul vers, ceea ce decodifică starea universalității, ce se reduce la trecerea pragului în cunoașterea minunii și a miracolului ființei umane.

Am încercat astfel o dezvăluire prin lait-motivul invocat de-a lungul relatării noastre, a dorinței eu-lui blagian de-ași face și a percepe *casa* ca matrice spirituală, dând apartenență cauzei cunoașterii, personalizând trăirea ca pe o trecere a pragului dintre *aici* și *dincolo*, rămânând doar zidul, drumul și vântul să-mprăștie cuvintele, poetul însuși cerând:

„de-aceea lăsați-mă
să umblu mult printre voi,
să vă ies în cale cu ochii închiși”

(Către cititor – 1924)

invocarea venind ca o incantație adusă percepției sinelui ca treaptă a marii treceri, înțelegându-se ca fiind „mut ca o lebădă”.

Și cu toate acestea, casa rămâne pentru poetul Lucian Blaga acea mare provocare, știind că el este *casa*, iar pământul, matricea sa spirituală.

BIBLIOGRAFIE

1. Blaga, L. (1982) – *Poezii*, Ed. Cartea Românească, București
2. Bălu, I. (1986)- *Lucian Blaga*, Ed. Albatros, București
3. Braga, C. (1998)-*Lucian Blaga. Geneza lumilor posibile*, Institutul European, Iași
4. Botez, A. (1999)- *Concepte integrative antice, moderne, post-moderne*, Ed. Semn, București
5. Coelho, P. (2005) – *Zahir*, Ed. Humanitas, București
6. Gibson, C. (1998) – *Semne și simboluri*, Ed. Aquila 93, Oradea
7. Gană, G. (1976)- *Opera literară a lui Lucian Blaga*, Ed. Minerva, București
8. Moraru, C. (2005)- *Lucian Blaga- convergențe între poet și filosof*, Ed. Ardealul, Tg. Mureș
9. Nistor, E. (2007)- *Conceptul de spațiu mioritic în filosofia lui Blaga*, Ed. Ardealul, Tg. Mureș
10. Pașca, M. D. – *Timpul în poezia blagiană din perspective filosofice, psihologice*- Lucrare publicată în vol. „Izvoare filosofice”- periodic de comunicare multiculturală, 2009- pag. 121-128, Ed Ardealul, Tg. Mureș
11. Pop, I. (1981)- *Lucian Blaga- universul liric*, Ed. Cartea Românească, București
12. Todoran, E. (1981-1983)- *Lucian Blaga, mitul poetic*, vol. I-II, Ed. Facla, Timișoara
13. Vidam, T. (2005)- *Lucian Blaga și filosofia europeană a secolului XX*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca